

CURSUL 3

ECHILIBRE DE DIZOLVARE

Soluții: definiție, compoziție, exemple

Soluția

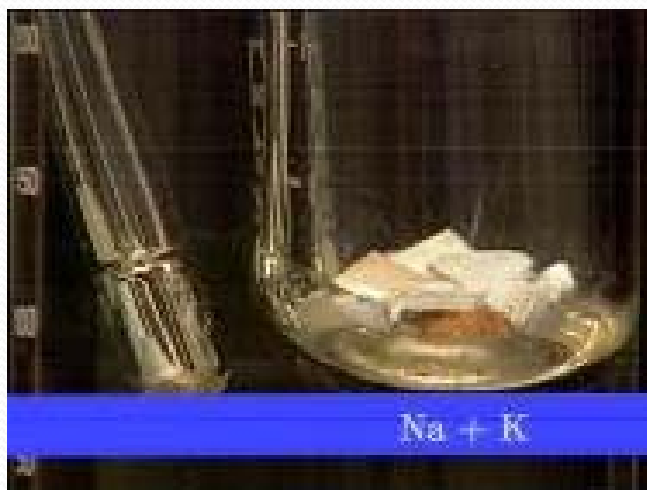
- mediu dispersant (solvent)
- fază dispersată (solut, solvit)

Importanța soluțiilor:

- o locul de desfășurare a majorității reacțiilor chimice;
- o puncte de topire/solidificare mai scăzute decât solventul pur;
- o proprietăți fizice diferite de ale solventului.

gaz sau solid dizolvat în lichid ⇒ solvent = lichidul
aceeași stare de agregare ⇒ solvent = componentul
care predomină cantitativ

Soluție	Stare de agregare	Descriere
aer	gazoasă	amestec de gaze
sifon	lichidă	CO ₂ dizolvat în apă
saramură	lichidă	NaCl dizolvată în apă
amalgam	solidă	Hg (lichid) și Ag (solid)

soluție lichidă obținută din
mixarea a două solide

Caracterizarea compoziției unei soluții

Calitativ:

- soluții diluate (conțin relativ puțină substanță dizolvată)
- soluții concentrate (conțin relativ multă substanță dizolvată)

Exemple: HCl - 37%; H₂SO₄ - 98%

Cantitativ:

- concentrație = cantitatea de substanță dizolvată într-o cantitate dată de soluție (sau solvent)

Concentrația procentuală de masă

$$C_{\% \text{ w/w}} = \frac{m_d}{m} \cdot 100$$

(% w/w)

Concentrația procentuală de volum

$$C_{\% \text{ v/v}} = \frac{V_d}{V} \cdot 100$$

(% v/v)

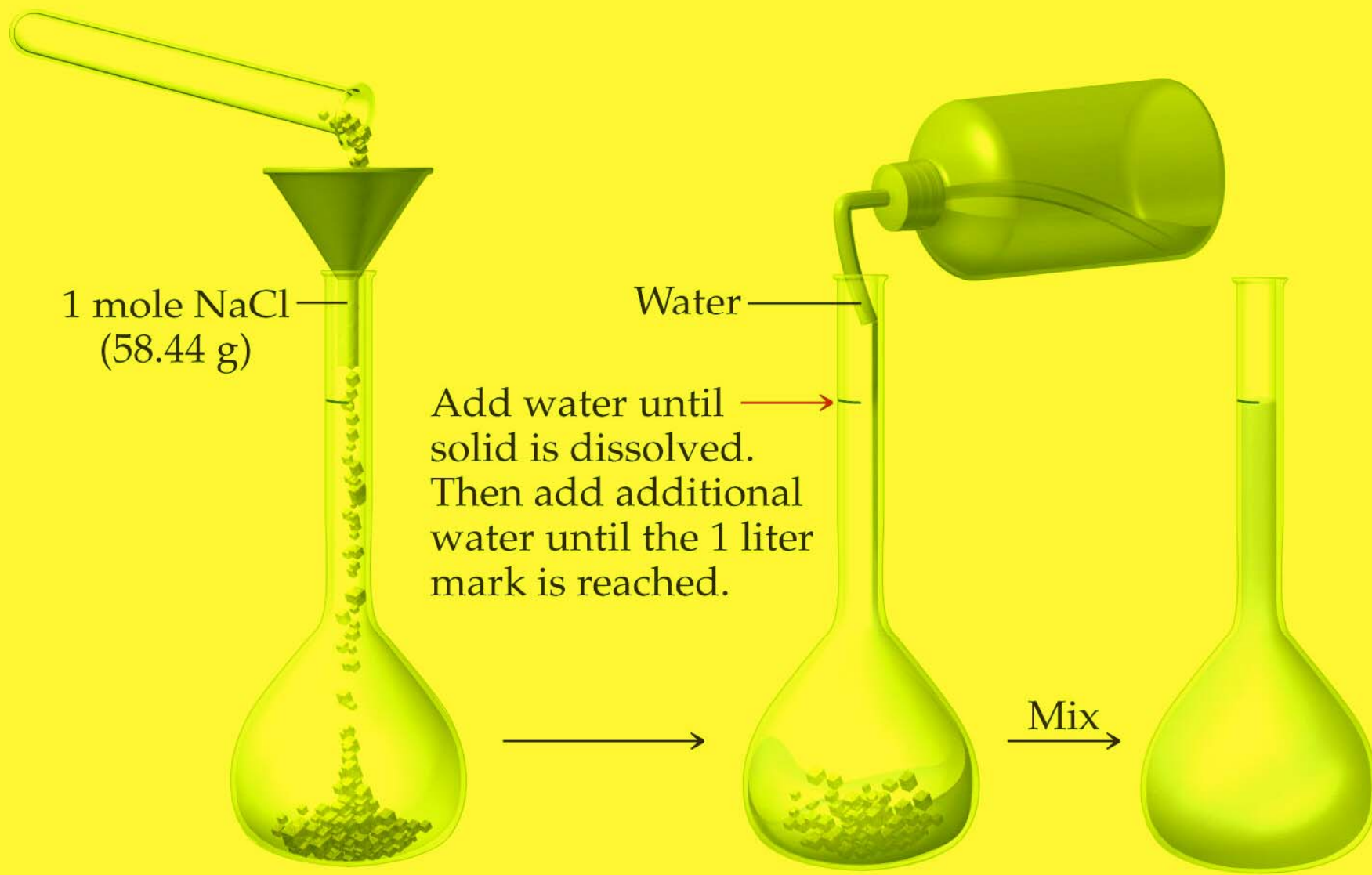
Concentrația molară

$$c = \frac{v_d}{V} = \frac{m_d(g)}{\mu_d \left(\frac{g}{mol} \right) \cdot V(L)}$$

(mol/L) sau M

[NaCl] = concentrația molară de NaCl

How to prepare a 1 molar NaCl solution.

First add 1 mole of NaCl.

A 1 molar NaCl solution

Exerciții

1. Să se calculeze concentrația molară a unei soluții de volum $V_s = 100 \text{ mL}$ care conține dizolvată $m_d = 40 \text{ mg NaOH}$ ($M_d = 40 \text{ g/mol}$). (Răspuns: 10^{-2} M)
2. Ce volum de apă și de soluție stoc de NaCl cu concentrația $c_s = 5\%$ sunt necesare pentru a prepara un litru de ser fiziologic (soluție apoasă de NaCl cu concentrația $c = 0,9\%$)? Diluate fiind, densitatea acestor soluții este aproximativ egală cu densitatea apei. (Răspuns: $V_s = 0,18\text{L}$; $V_a = 0,82\text{L}$)
3. Acumulatorul de mașină conține o soluție de H_2SO_4 ($M = 98 \text{ g/mol}$) de concentrație $3,75 \text{ M}$ și densitate $\rho = 1,23 \text{ g/cm}^3$. Să se calculeze concentrația procentuală a acestei soluții.
(Răspuns: 30%)

Exerciții

4. O soluție apoasă de 8.5 % NH_4Cl ($M=53.5 \text{ g/mol}$) are densitatea de 1.024 g/cm^3 . Să se calculeze concentrația sa molară. (Răspuns: 1.63 M)

5. Glucoza ($\text{C}_6\text{H}_{12}\text{O}_6$, $M=180 \text{ g/mol}$) este principalul nutrient din organism. Concentrația de glucoză din sânge poartă numele de glicemie și are valori normale apropiate de 100 mg/dL .

Exprimați această valoare sub forma unei concentrații molare.

(Răspuns: 5.56 mM)

6. Să se calculeze concentrația molară a serului fiziologic (soluție apoasă de 0,9% NaCl). Masa molară a NaCl este $M = 58,5 \text{ g/mol}$. (Răspuns: 0.15 M)

Electroliți, neelectroliți

Teoria ionică a soluțiilor (Svante Arrhenius, 1887)

Electroliți

1903 - Premiul Nobel (Chimie)

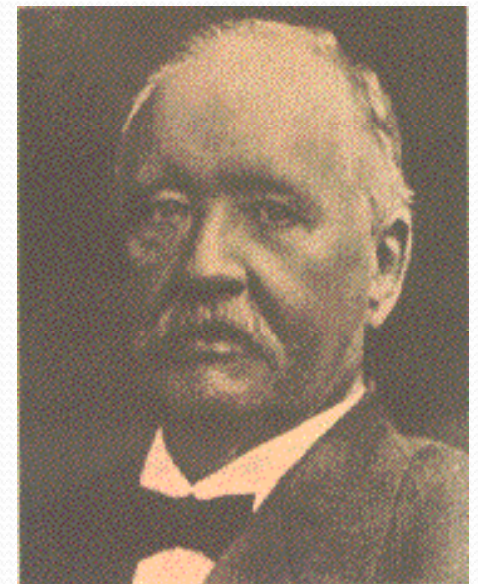
substanțe care la dizolvarea în apă disociază în ioni

Tipuri:

electroliți tari

electroliți slabi

1859 - 1927

Electroliti tari

la dizolvarea în apă disociază total în ioni

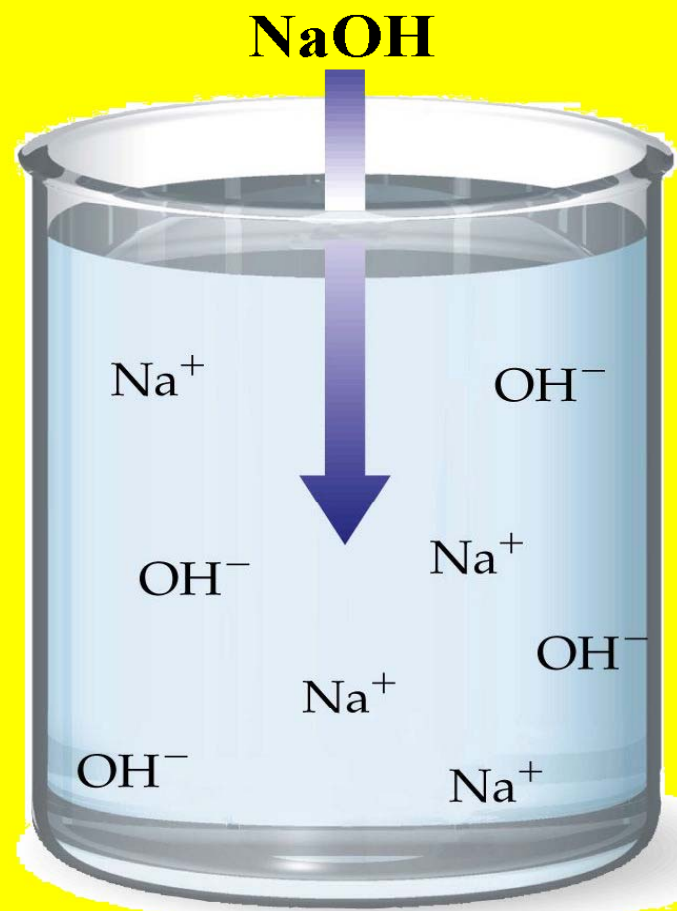
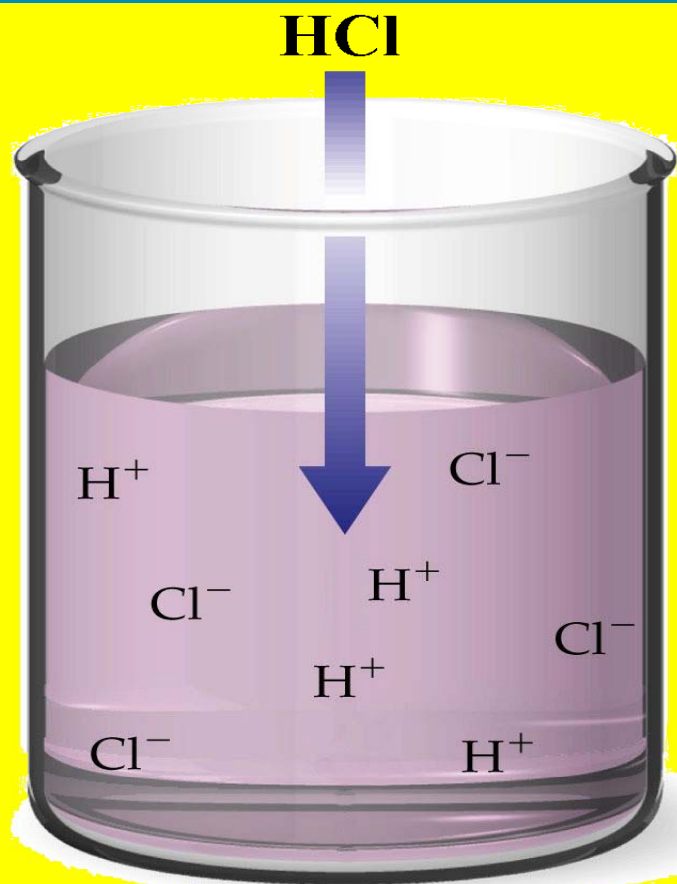
- Acizi tari: HClO_4 , HI , HBr , H_2SO_4 (față de primul proton), HCl
- Baze tari: KOH , $\text{Ba}(\text{OH})_2$, CsOH , NaOH
- Săruri: AgCl , NaCl , NaHCO_3 , CH_3COOK

Electroliti slabi

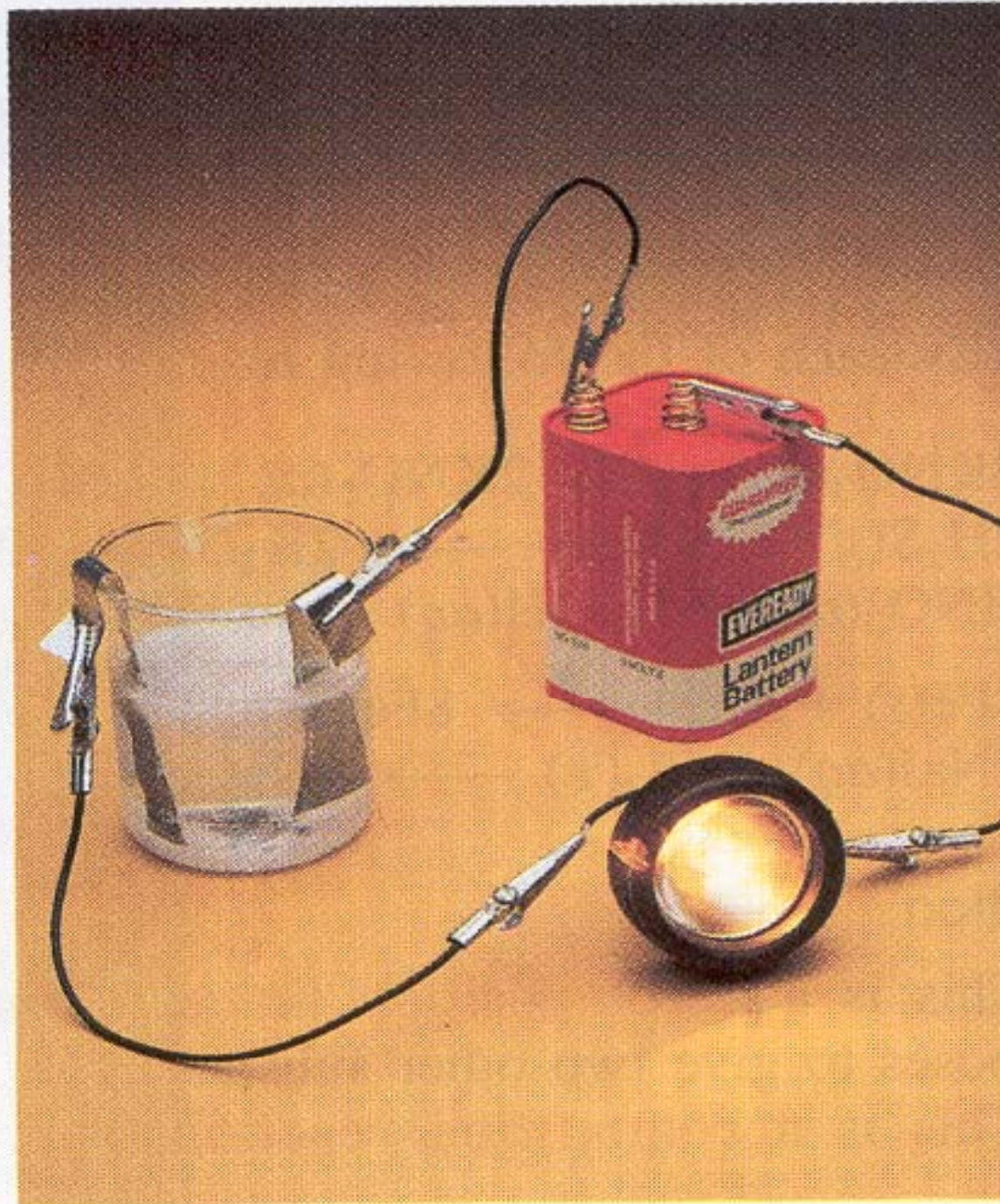

la dizolvarea în apă disociază parțial în ioni

- Acizi slabi: CH_3COOH , H_2CO_3 , H_3PO_4
- Baze slabe: NH_3 , H_2O

Observație: Reacțiile de disociere în ioni ale electrolizilor tari sunt ireversibile!

Observație: Reacțiile de disociere în ioni ale electroliților slabi sunt reversibile !

Neelectroliți

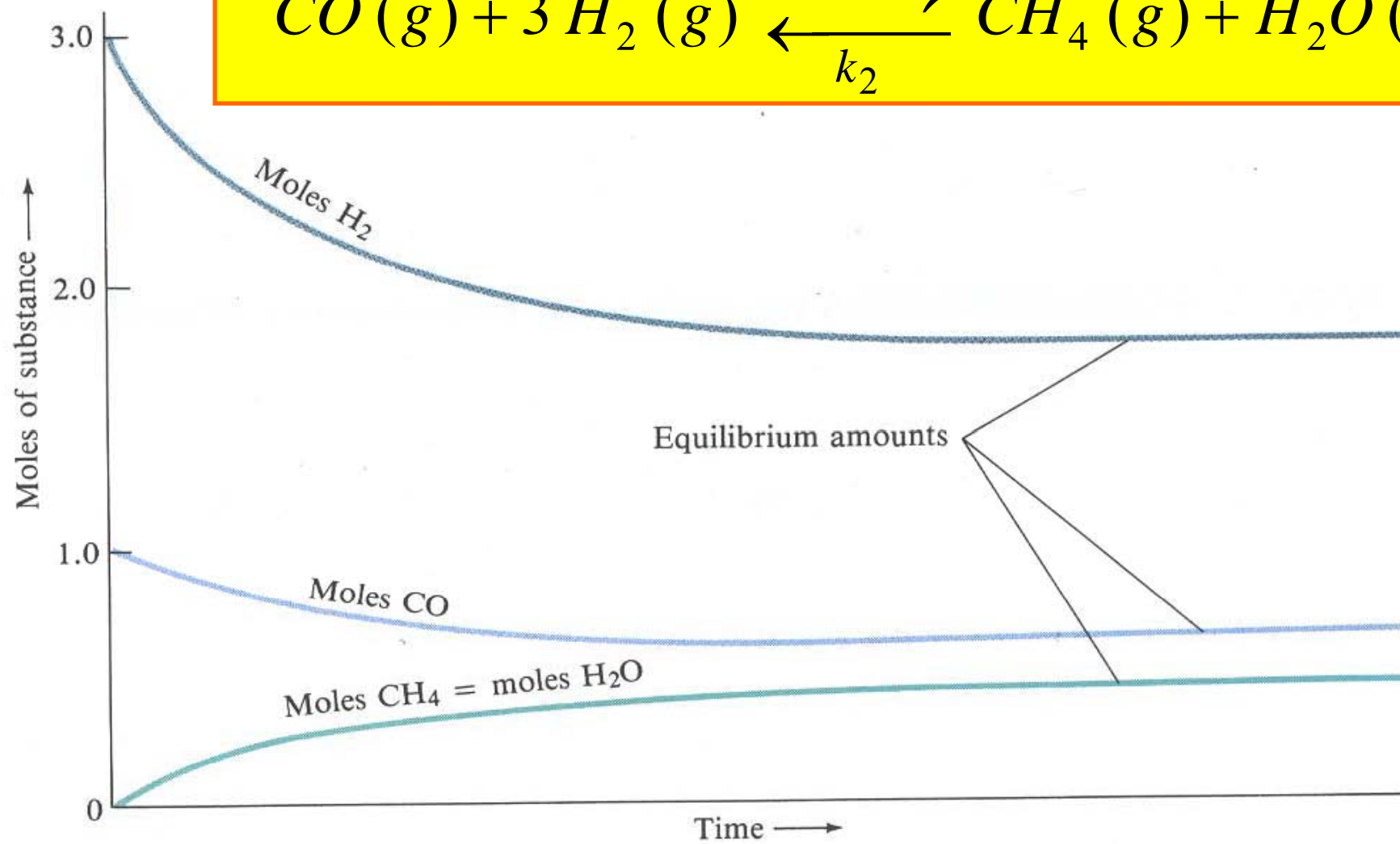
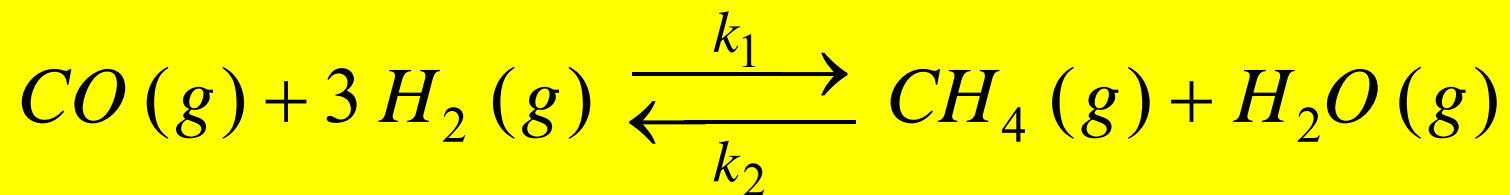

la dizolvarea în apă nu disociază în ioni

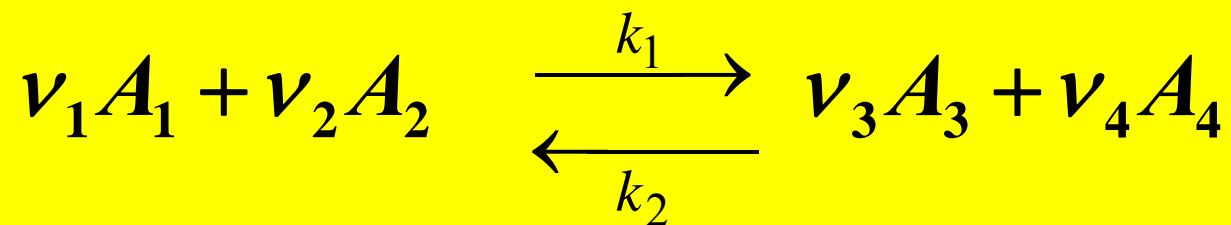
glucoza

ureea

Legea acțiunii maselor

Reacție chimică reversibilă

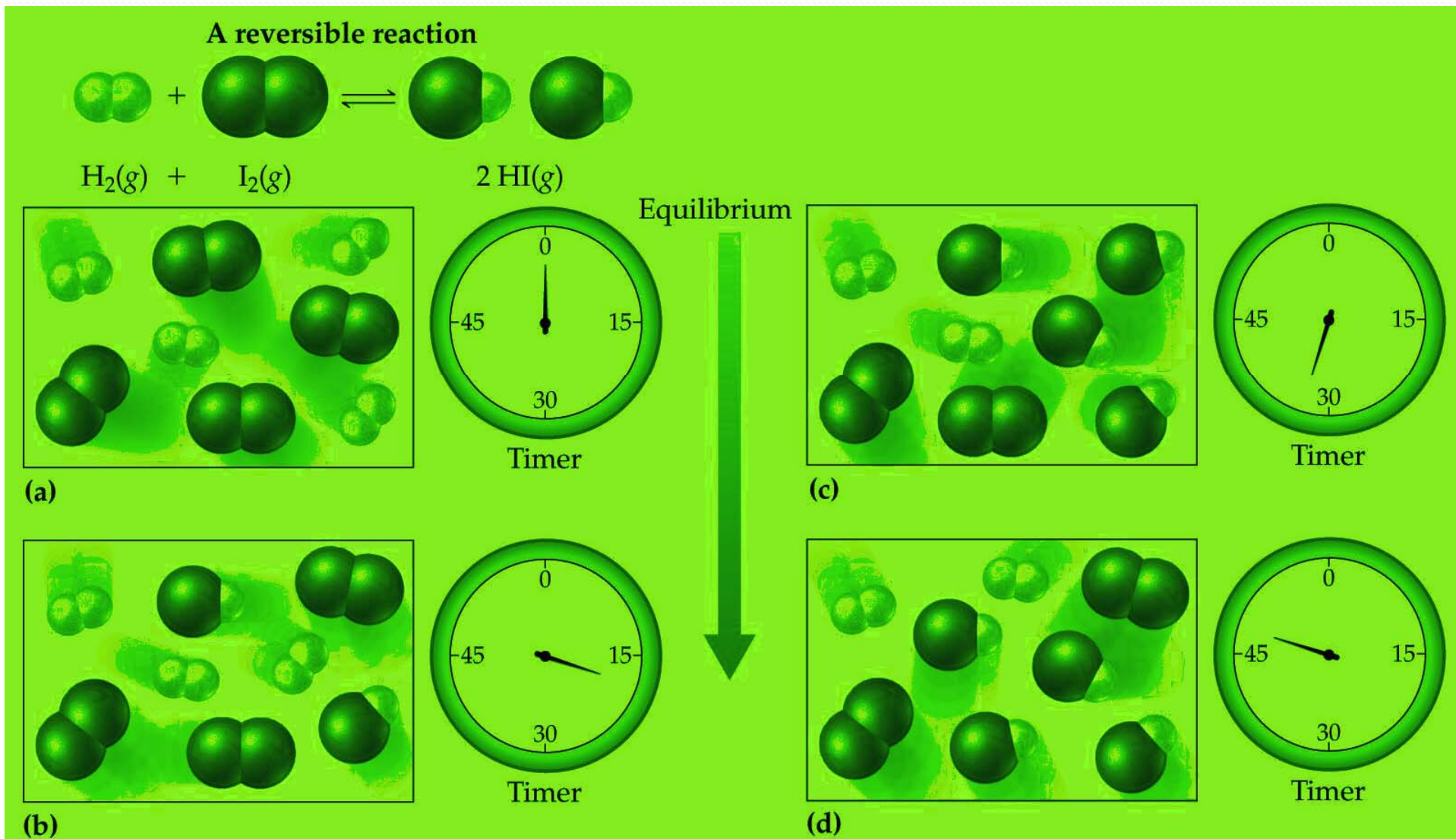

Constanta de echilibru:

$$K_c = \frac{c_3^{\nu_3} c_4^{\nu_4}}{c_1^{\nu_1} c_2^{\nu_2}}$$

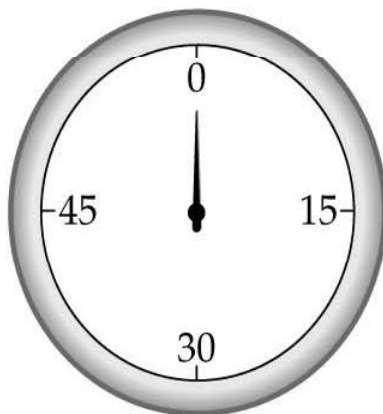
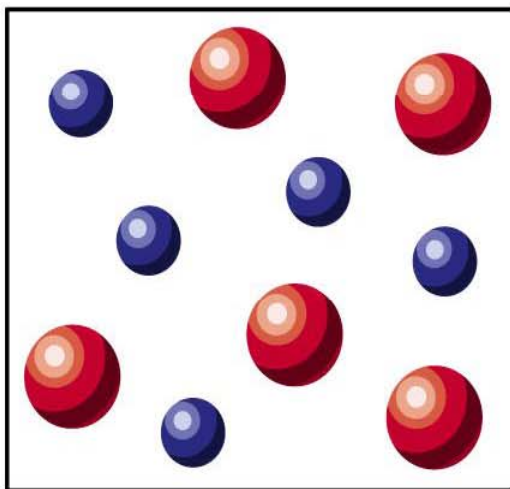
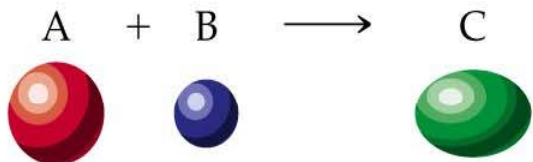
- interpretarea calitativă a desfășurării reacției;
- precizarea sensului de desfășurare a reacției;
- calculul concentrațiilor de echilibru.

În timp, o reacție chimică reversibilă ajunge la echilibru.

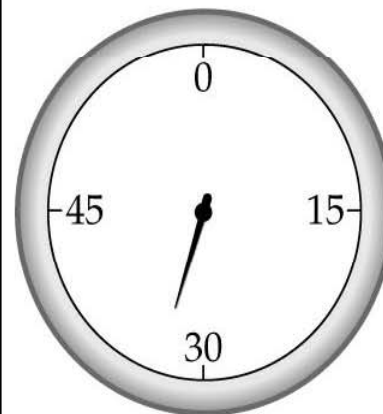
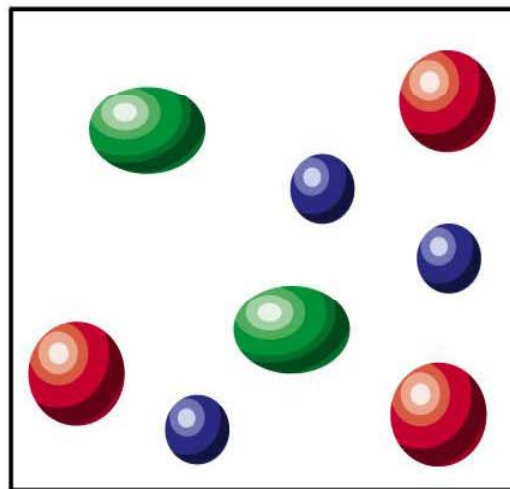

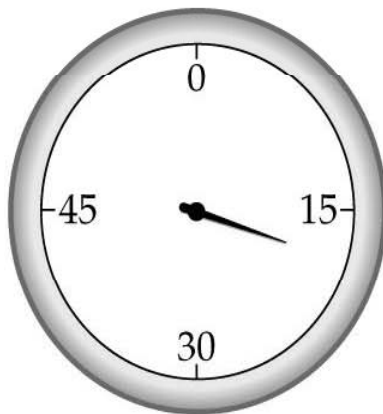
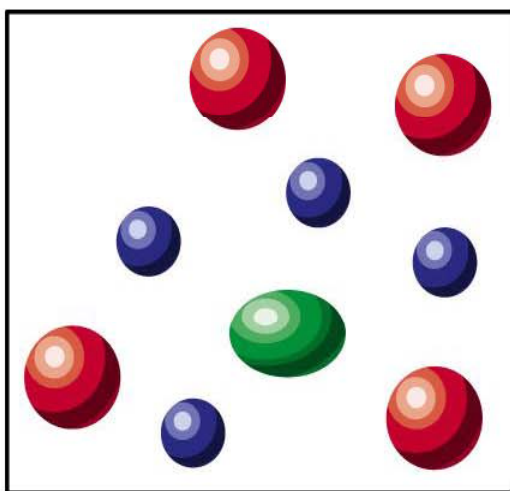
Reacție ireversibilă lentă

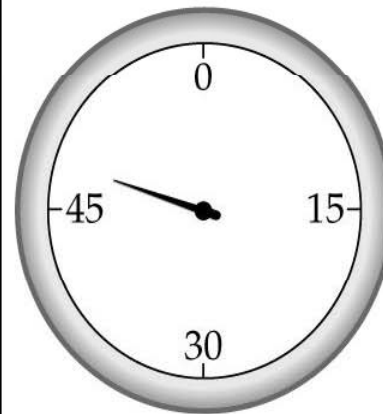
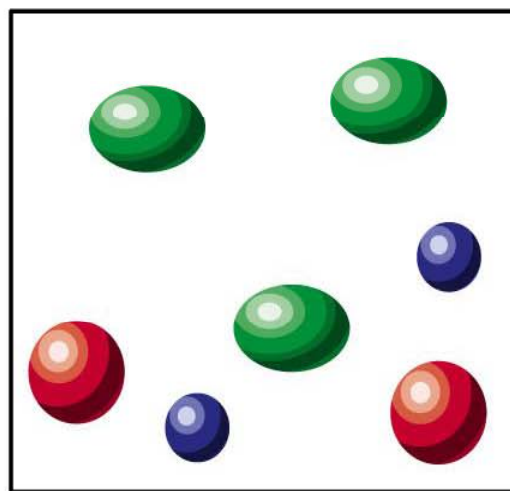
Timer

Timer

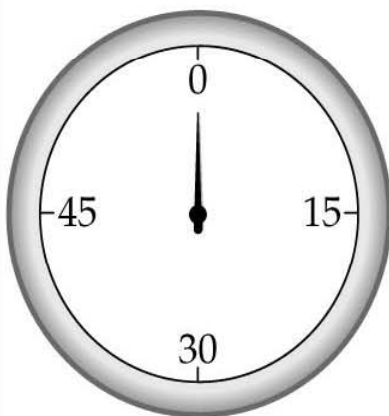
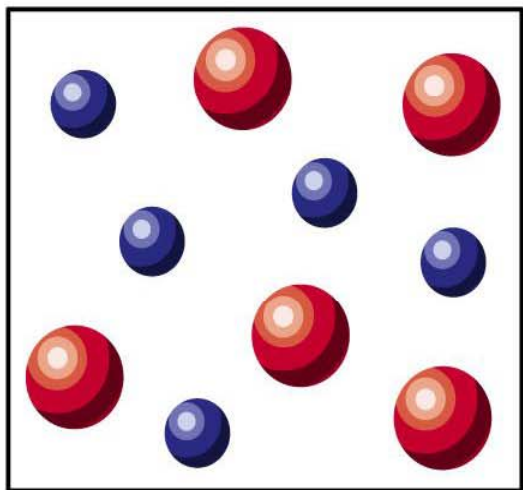
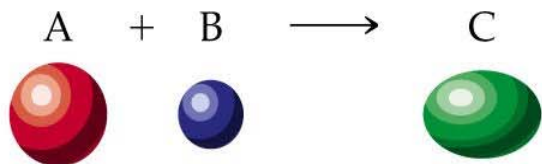

Timer

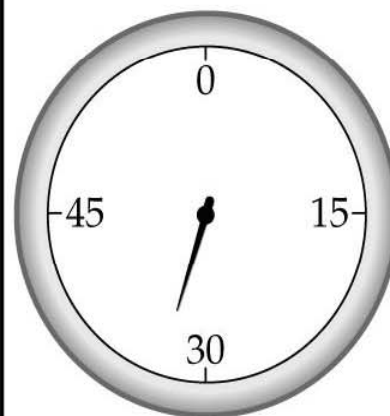
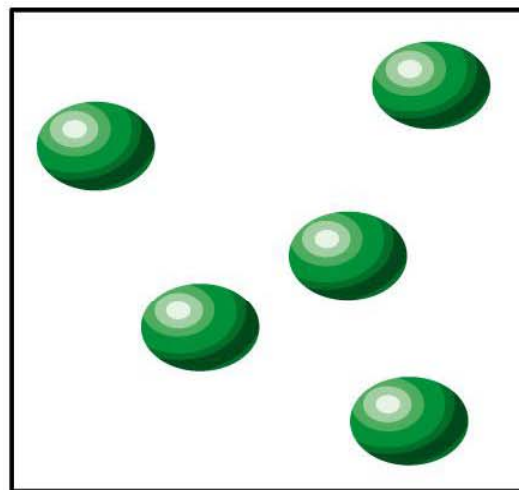

Timer

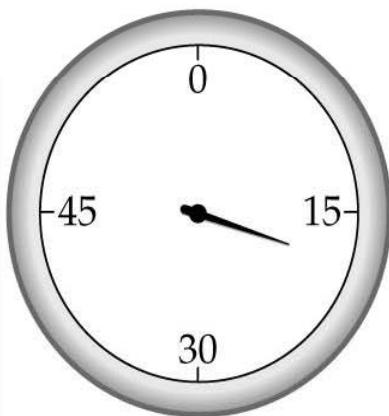
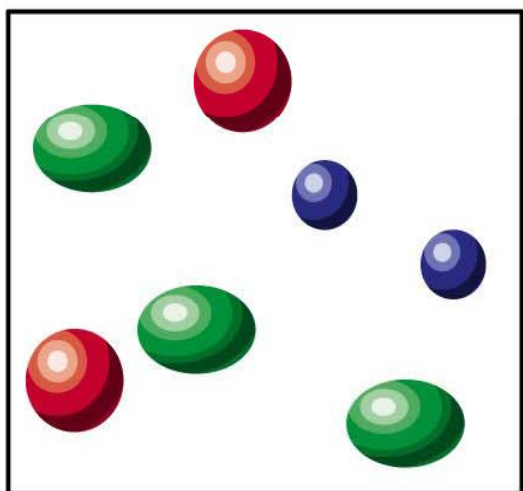
Reacție ireversibilă rapidă

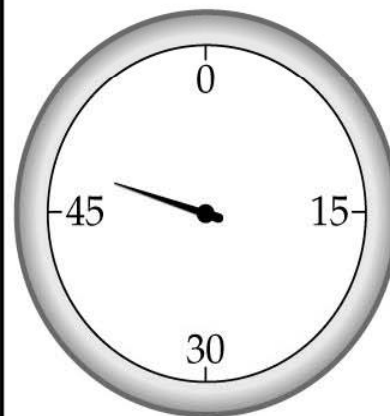
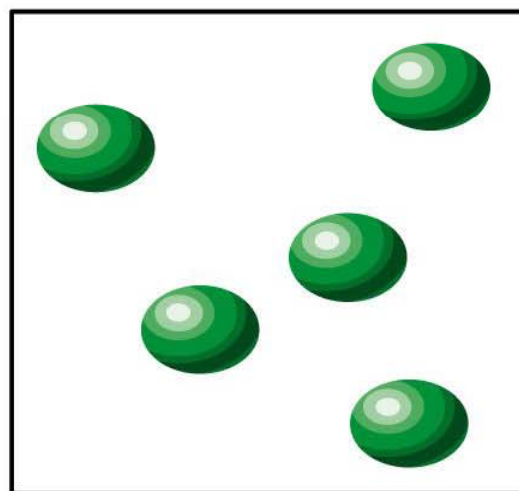
Timer

Timer

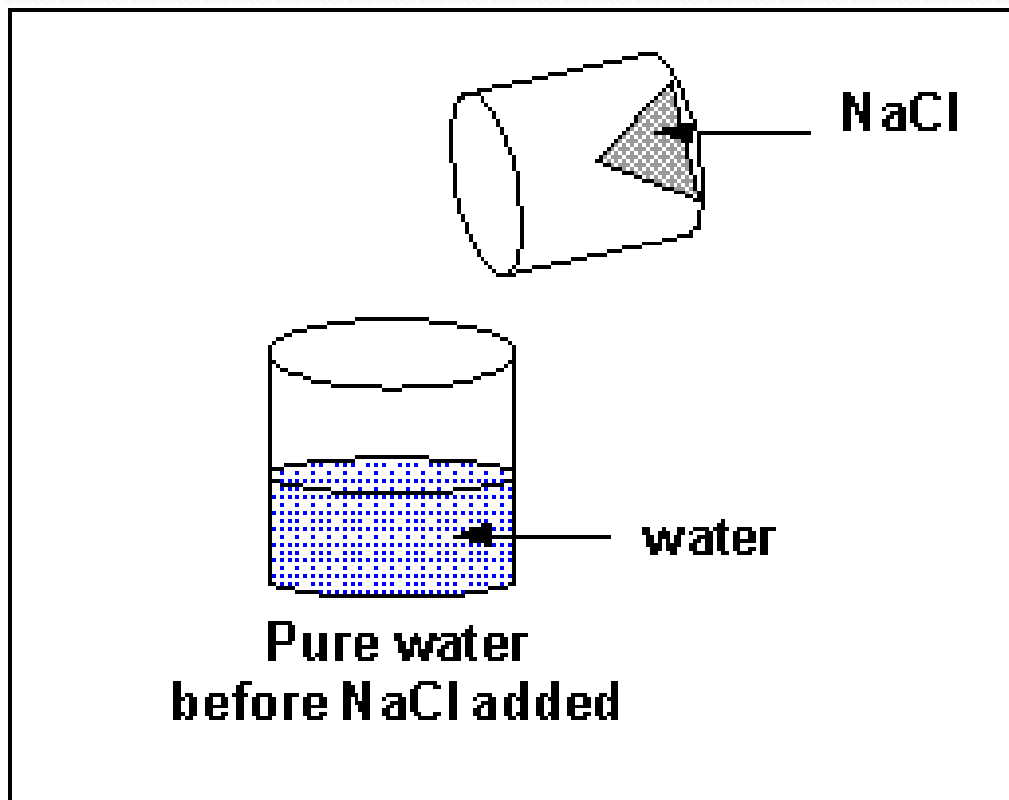

Timer

Timer

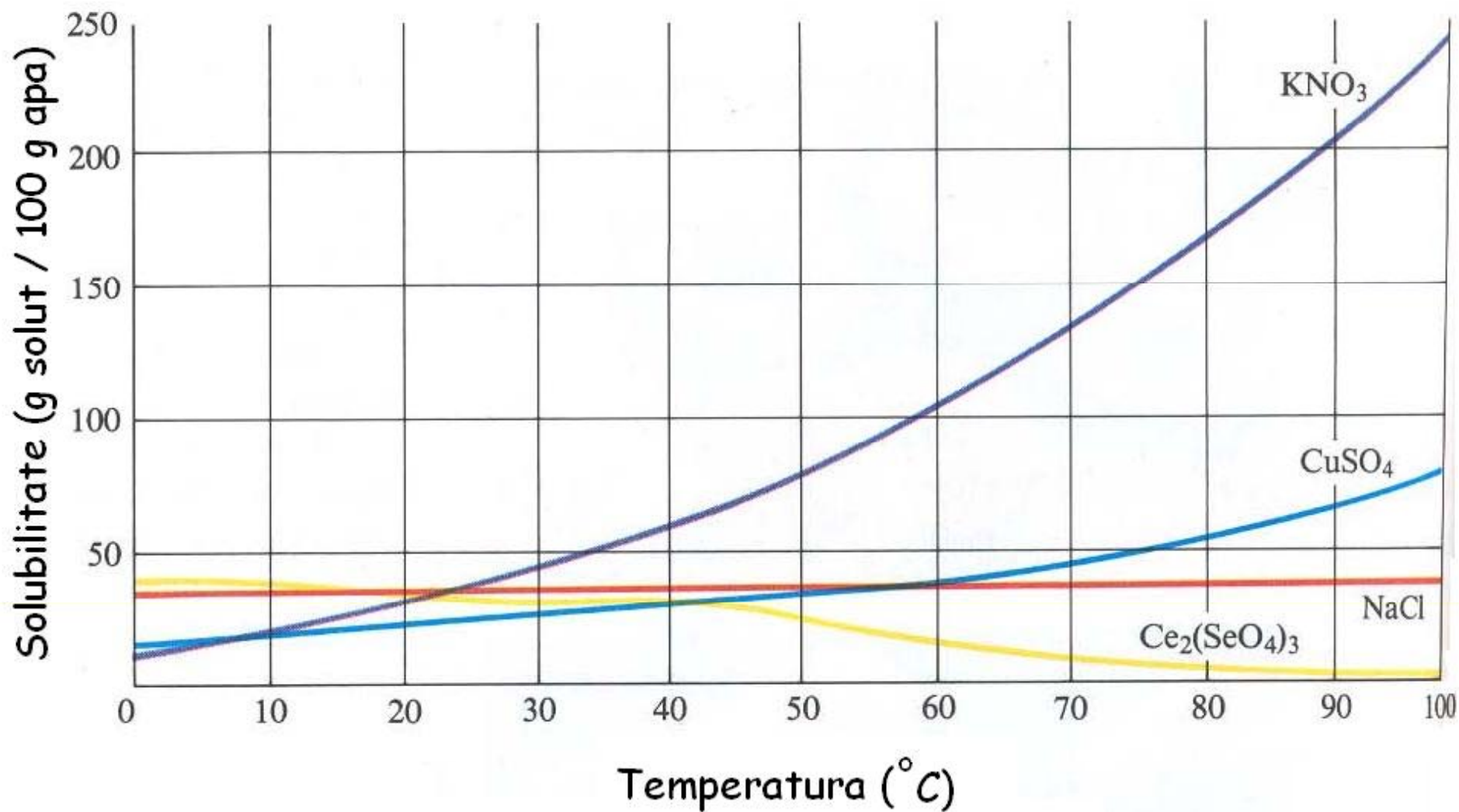
Solubilitatea

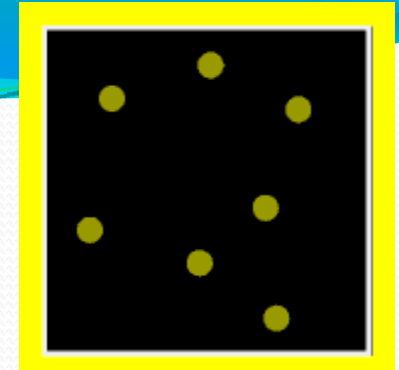
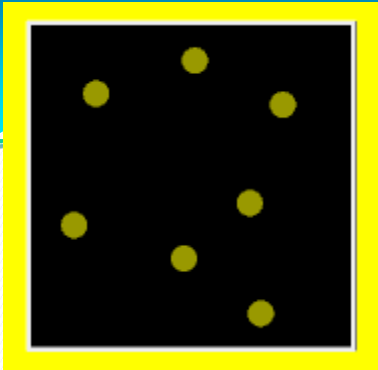
$$K_c = \frac{[A]_{\text{soluție}}}{[A]_{\text{pur}}}$$

$$[A]_{\text{pur}} = \text{const.}$$

$$K_c = [A]_{\text{soluție}} = S_A$$

Variația cu temperatura a solubilității unor compuși ionici

T mare $\Rightarrow$ agitație termică puternică $\Rightarrow$
probabilitate mare de dislocare a
moleculelor de solut din stare cristalină

procese de dizolvare:

- exoterme (NaOH , CaCl_2 , MgSO_4)
- endoterme (NH_4NO_3)

Soluții:

- Nesaturate
- Saturate
- Suprasaturate

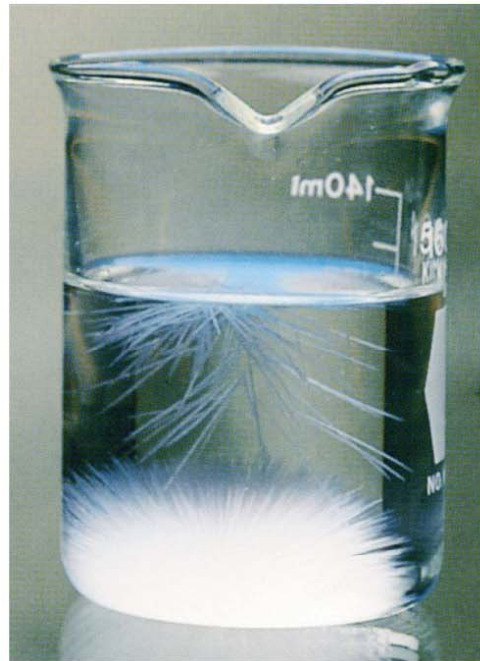
Ex: $\text{Na}_2\text{S}_2\text{O}_3$

$s(20^\circ\text{C}) = 500 \text{ g/L}$

$s(100^\circ\text{C}) = 2300 \text{ g/L}$

(a)

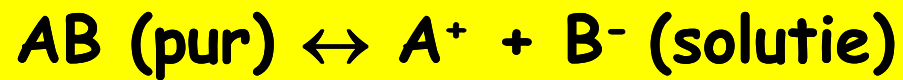

(b)

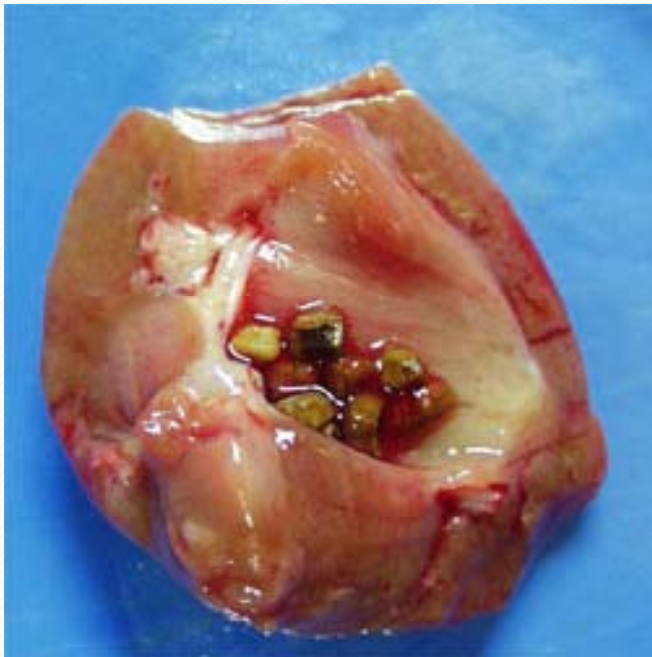
(c)

Produs de solubilitate

$$K_c = [A^+]_{\text{solutie}} \cdot [B^-]_{\text{solutie}} = P_{AB}$$

o Ex: Formarea calculilor renali

o Ex: Demineralizarea smalțului dentar

Componenta minerală a smalțului, $\text{Ca}_5(\text{PO}_4)_3\text{OH}$ (hidroxiapatita) are un produs de solubilitate redus: $P_{\text{hidroxiapatită}} = 2,34 \cdot 10^{-59} \text{M}^2$

Hidroxiapatita se dizolvă dacă în salivă

În condiții fiziologice saliva este suprasaturată în speciile ionice care ar rezulta din dizolvarea hidroxiapatitei:

REMINERALIZARE

Formulă chimică	Produs de solubilitate (M ²)
CH ₃ COOAg	2·10 ⁻³
MgCO ₃	10 ⁻⁵
CaSO ₄	2,4·10 ⁻⁵
BaSO ₄	1,1·10 ⁻¹⁰
AgCl	1,8·10 ⁻¹⁰
CuS	6·10 ⁻³⁶
HgS	1,6·10 ⁻⁵²

o Efectul de ion comun

Exemplu

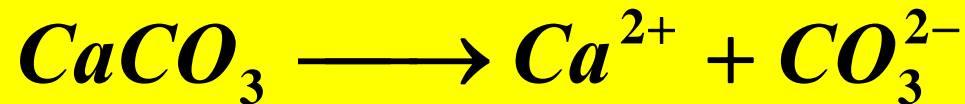
$$s_{CaCO_3} = ?$$

a) În apă

$$P_{CaCO_3} = 3,8 \cdot 10^{-9} M^2$$

b) În Na_2CO_3 0,1 M

a) În apă

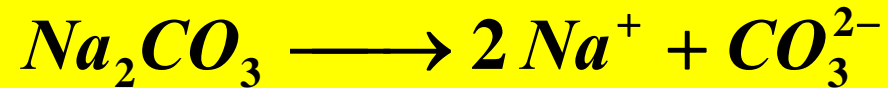
Dizolvarea are loc până când:

$$[Ca^{2+}] \cdot [CO_3^{2-}] = P_{CaCO_3}$$

$$\frac{s_1}{s_1}$$

$$\longrightarrow s_1 = \sqrt{P_{CaCO_3}} = 6,1 \cdot 10^{-5} M$$

b) În Na_2CO_3 0,1 M

$$[\text{CO}_3^{2-}]_1 = [\text{Na}_2\text{CO}_3] = 0,1 \text{ M}$$

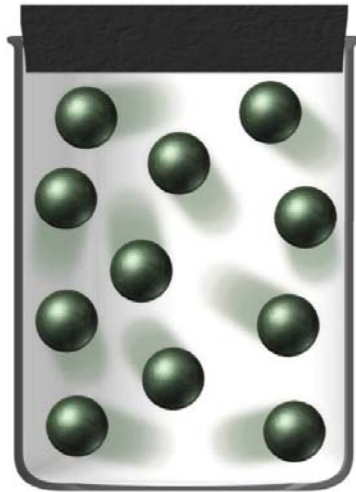
Dizolvarea are loc până când:

$$\frac{[\text{Ca}^{2+}]}{s_2} \cdot \frac{[\text{CO}_3^{2-}]_{total}}{s_2 + [\text{CO}_3^{2-}]_1} = P_{\text{CaCO}_3}$$

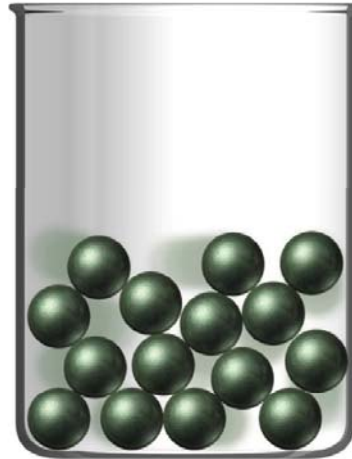
→ $s_2 = 3,8 \cdot 10^{-8} \text{ M}$ (soluția ecuației de gradul II)

$$s_1 = \sqrt{P_{\text{CaCO}_3}} = 6,1 \cdot 10^{-5} \text{ M}$$

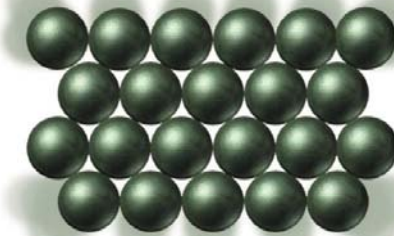
Solubilitatea gazelor

Gas

Liquid

Solid

$A \text{ (gaz)} \leftrightarrow A \text{ (soluție)}$

$$K_H = \frac{[\text{gaz}]_{\text{soluție}}}{p_{\text{gaz}}} = \frac{S_{\text{gaz}}}{p_{\text{gaz}}}$$

$$S_{\text{gaz}} = K_H \cdot p_{\text{gaz}}$$

o Legea lui Henry

o Solubilitatea gazelor crește cu creșterea presiunii

○ Coeficientul lui Bunsen:

$$\alpha = \frac{V_{\text{gaz dizolvat}}}{V_{\text{solutie}} \cdot p_{\text{gaz}}}$$

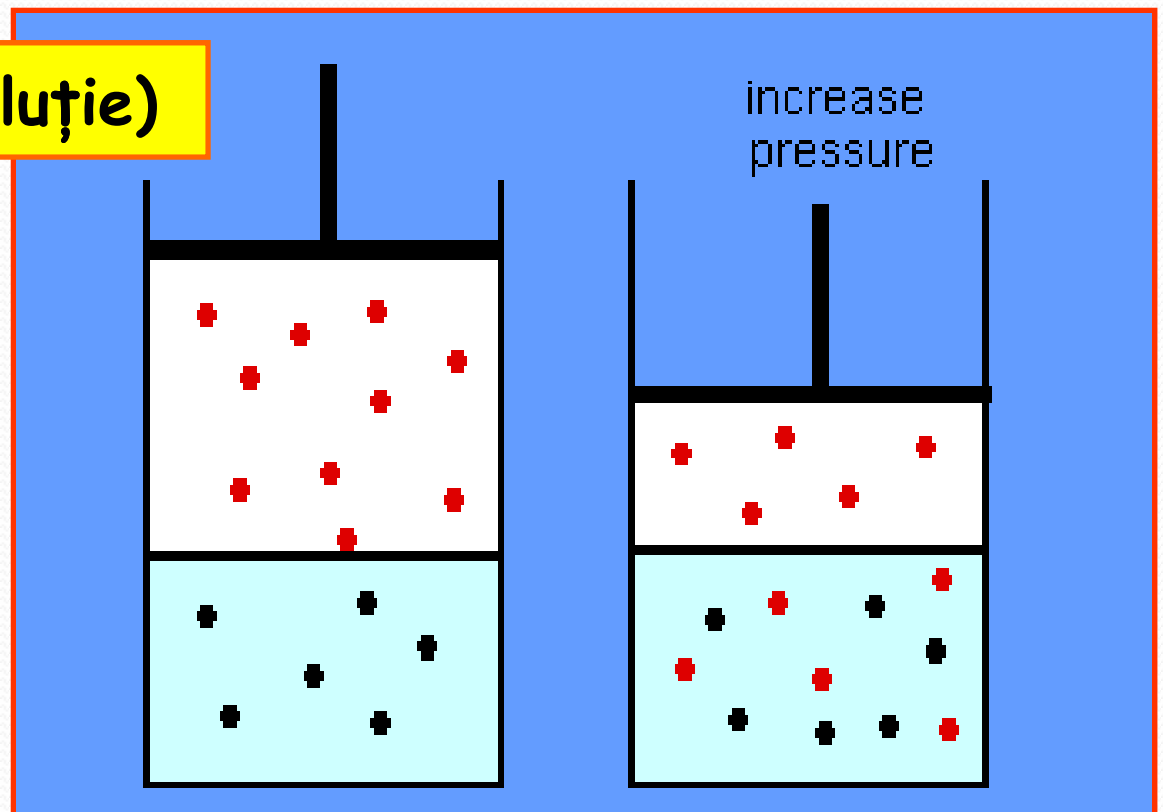
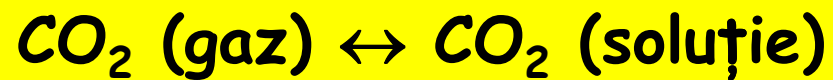
Ex: la temperatura fiziologică (37 °C)

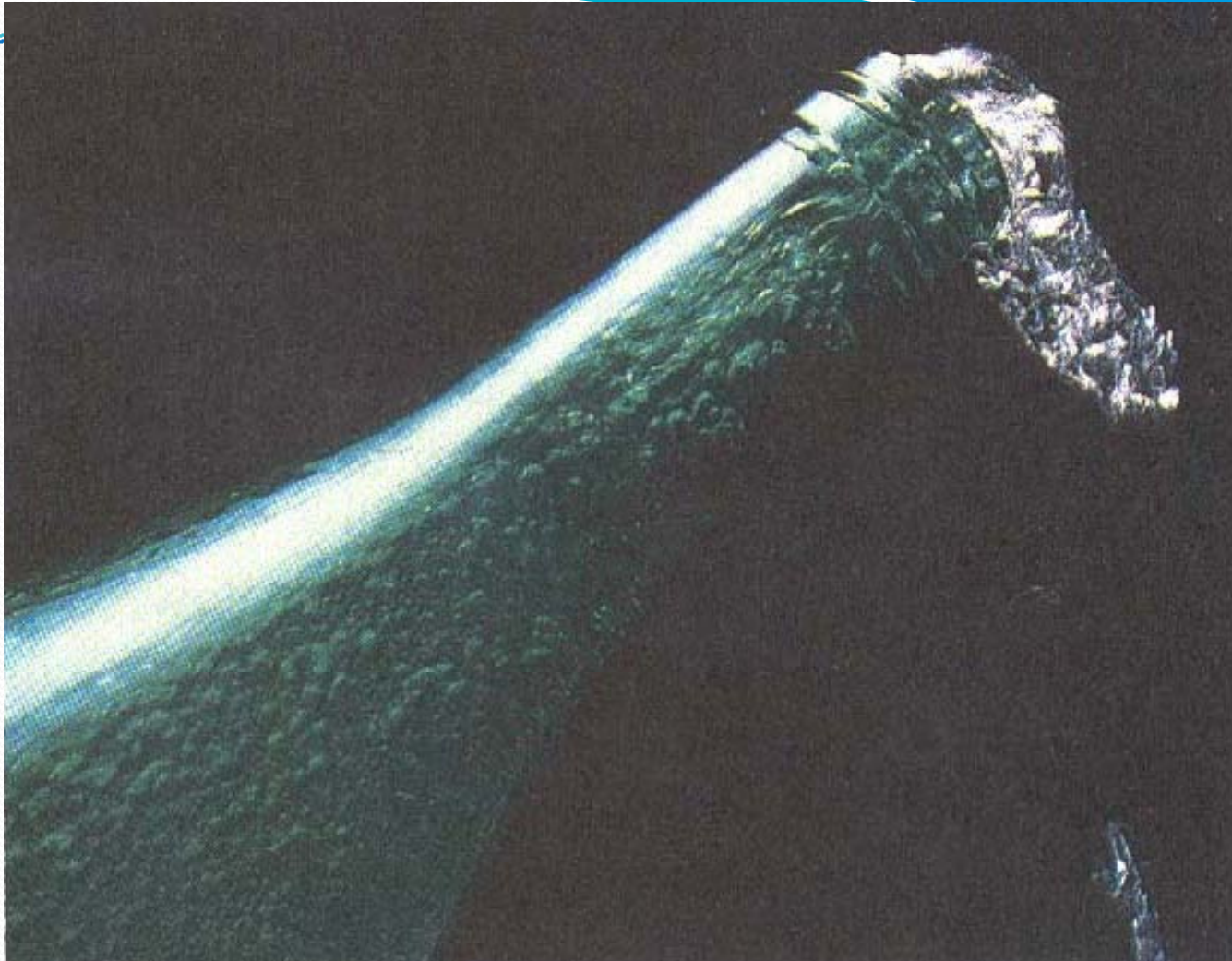
$\alpha (\text{CO}_2) = 0,57 \text{ mL CO}_2 \text{ dizolvat/mL solutie/atm}$

$\alpha (\text{O}_2) = 0,024 \text{ mL O}_2 \text{ dizolvat/mL solutie/atm}$

Principiul lui Le Chatelier:

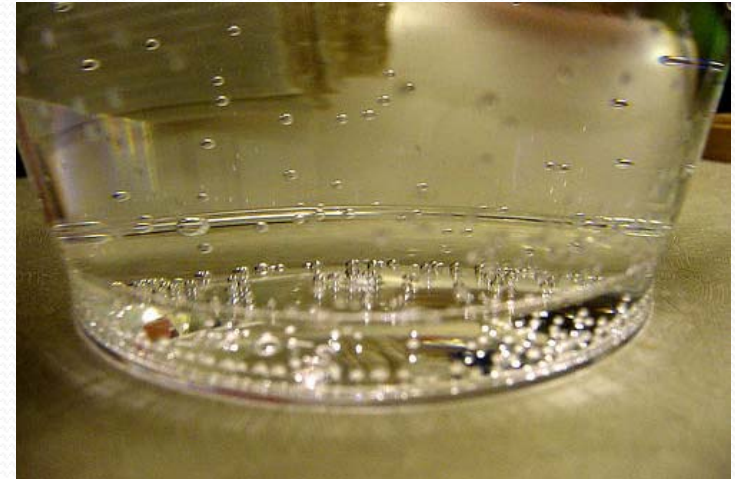
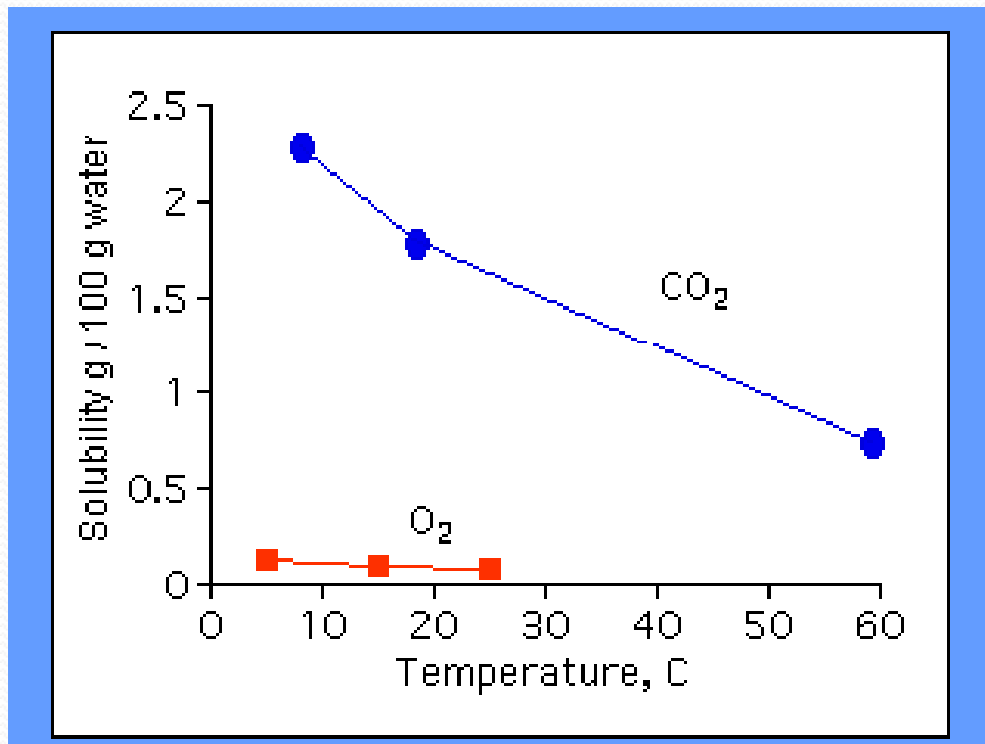
"Dacă un sistem aflat la echilibru este perturbat prin modificarea presiunii, temperaturii sau concentrației, sistemul își reajustează compoziția în așa fel încât să contracareze modificarea parametrului."

dependența de presiune a solubilității gazelor

o Solubilitatea gazelor scade cu creșterea temperaturii

Efecte ale modificării presiunii asupra solubilității gazelor:

- scafandrii de mare adâncime
- anestezice aflate în stare gazoasă

Repartiția unei substanțe între doi solvenți

- Coeficient de partiție:

$$K_c = \frac{[A]_{\alpha}}{[A]_{\beta}} = P_{\alpha:\beta}$$

- Octanol: $C_8H_{17}OH$ (similitudini cu lipidele)

$$P_{oct:apa} = \frac{[A]_{oct}}{[A]_{apa}}$$

• Clasificarea solviților:

- Hidrofili:

$$P_{\text{octanol:apa}} < 1$$

- Hidrofobi:

$$P_{\text{octanol:apa}} > 1$$

